

ІМПРЕСІОНІЗМ У ПОЕЗІЇ ЛЮБОВІ ДОЛИК

Lesława Korenowska

Uniwersytet Komisji Edukacji Narodowej

Kraków, Polska

ORCID: 0000-0003-1372-0667

IMPRESSIONISM IN LUBOV DOLYK'S POETRY

Abstract. The article presents an analysis of the poems of the contemporary Lviv poet Lubov Dolyk from an integral angle: the poetic word and painting, i.e. impressionism. The author sheds light on the origins of impressionism, lists its most important features and illustrates the penetration of this direction of painting into literature: the poems of such poets as Charles Baudelaire, Osip Mandelstam and the prose of Ukrainian writers (Ivan Franko, Mykhailo Kotsubyński, Olha Kobyłańska). Poems from two books of poetry, *Medicines for Chaos* and *Happiness*, written by Dolyk are mostly lyrical landscapes depicted as in the paintings of impressionist artists: winter with an emphasis on the poetess' favorite motif of snow, spring etudes, rainy weather. The dimple in the descriptions of nature uses colors and shades – black and white with gray in the middle, pink, plum, yellow and gold – that create a visual contrast. Components of the external world that enter the poetess' vision are often intertwined with the psychological state of mood, feelings, thoughts, dreams, impressions of Dolyk.

Keywords: impressionism, verbal material of the poetry, color contrast, lyrical landscape, motif.

Поезію можна сприймати на кілька способів: як музику для душі і як насолоду для розуму, що не суперечить проведенню наукового аналізу віршованих творів. Кожен поет по-своєму плете вербальне мереживо віршів та оздоблює їх звуковим чи графічним обрамуванням, використовуючи при цьому широку гаму художніх засобів і, безперечно, талант. Занурюючись у поетичні рядки сучасної львівської поетеси Любові Долик, в уяві малюються картини ліричних пейзажів, як на полотнах художників-імпресіоністів. Саме цей напрям у живописі найбільш відповідає мені для інтерпретації поезії львівської художниці слова. Емпіричним матеріалом дослідження стали вірші поетичних збірок Л. Долик *Лику від хаосу* (2020) та *Щастя* (2013).

ДЕЩО ПРО ІМПРЕСІОНІЗМ

Логічним вважається звернутись до поняття імпресіонізм. Як відомо, з французької *impression* значить враження. Поет прагне затримати мить, вловити звук чи шепіт, увіковічнити рух чи жест, погляд чи окрушину усмішки, перенести в архів пам'яті спостереження, почуття, співпереживання, настрої тощо. Остання третина XIX – початок XX століття – період розвитку імпресіонізму. Нагадаємо, що його появлення як напряму зв'язано з подією, яка мала місце в 1874 році. Саме тоді в Парижі Клод Моне виставив свою картину *Враження. Схід сонця (Impression. Soleil levant)*. Через три роки Едгар Дега, Огюст Ренуар, Каміль Піссарро називають себе імпресіоністами і починають видавати журнал “Імпресіонізм”. Піссарро вважав, що річ у почутті, а решта відбувається само собою. Ренуар же зізнався, що його зовсім не турбує те, що діється в його мозку; головне, на його думку, вміння бачити¹.

ІМПРЕСІОНІЗМ У ЛІТЕРАТУРІ

Завоювавши чільне місце на полотнах художників-імпресіоністів, цей напрям знайшов свою прописку в літературі й став, за словами Івана Франка, магічною лампою. Слід зауважити, що для письменника-імпресіоніста найбільше зацікавлення викликає внутрішній світ людини, сфера почуттів і мрій, а не довколишнє буття з його гігантським і гамірним зовнішнім наповненням і сприйняттям. За допомогою символів письменник відтворює звукове чи зорове враження, які в делікатний спосіб передають миттєву емоцію, почуття чи переживання героя. Іншими словами, фабула як організуюча складова композиції твору відходить на задній план, а окремі елементи світовідчуттів притягують магічністю миттєвості. Без сумніву, пейзаж стає тим вагомим компонентом, який розкриває внутрішній світ персонажа. У творі він може бути динамічним і мінливим. Окрім того, він може акцентувати окремі промовисті деталі за допомогою широкої палітри відтінків (не кольорів!), напівтонів, ледь помітних переливів, передаючи заворожуючу гру світла й тіней.

¹ Див. про це: *Художня культура світу. Європейський культурний регіон*, упоряд. Н. Миропольська та ін., Київ 2007; G. Gazda, *Słownik europejskich kierunków i grup literackich XX wieku*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN, 2000.

ІМПРЕСІОНІЗМ УКРАЇНСЬКИХ ПРОЗАЇКІВ

В українській літературі риси імпресіонізму простежуються у творчості Михайла Коцюбинського. Недарма автор *Тіней забутих предків* називає свої новели акварелями, образками, етюдами. Коцюбинський відзначав, що його цікавить думка про зображення світу природи за допомогою кольорового лексику. Загальна різнобарвна стихія сприяє утворенню гармонійного цілого з психологією моменту дії. На допомогу слову завжди приходять фарби. “Письменникова імпресіоністична вишуканість, – стверджує Євген Федоренко, – виявляється в тонкості психологічного прозирання в усі душевні порухи та все те, що творить силу осяйності барв самого зображення”²². Однією з важливих ознак імпресіонізму можна назвати розмиття границь кольорів, коли лінія починає панувати над чітким контуром, відтінок – над однотонністю кольору, а світлотінь – над світлом і тінню. Нерідко внутрішній стан героя Коцюбинський розкриває через зонішню деталь³³. Прикладом може послужити фрагмент із повісті *Фата моргана* (1910): “Стовбур чорнів у лісі, чи маячила людина, трудно було вгадати. Тільки там, де плече торкалось плеча, або чулось ззаду тепле дихання, люди напевне знали, що вони не самі”⁴⁴. Візуальна чорнота у сприйнятті розмитих контурів людей і дерев, а також фізичне відчуття тепла створюють фон для імпресіоністичної картини повісті.

У ряд письменників-імпресіоністів можна поставити Ольгу Кобилянську, у прозі якої знаходимо дескрипції природи Буковини, передані в імпресіоністичному вербальному ключі (напр., повість *Земля*, 1902). Тут же можна назвати Василя Стефаника, Марка Черемшину, Гната Хоткевича, Миколу Хвильового, Володимира Винниченка та інших. Якщо провести порівняння із західноєвропейським імпресіонізмом, в українській літературі цей стиль має більш виразне лірико-романтичне забарвлення, про що свідчить творча манера українських авторів, в якій імпресіонізм часто поєднується із неоромантизмом і символізмом. Слід відзначити, що жанр поезії в прозі, тобто імпресіоністична новела, якраз і стала виразним прикладом цього напрямку в літературі. Мається на увазі художній твір, що архітектонікою нагадує прозу, а мелодикою, насиченою емоційністю, ліричним сюжетом та фрагментами римування є близький поезії (нагадаємо, що першим західним поетом, який створив такий жанр, був

² Цит. по: К. Дорошенко, *Мова і стиль повісті «Фата моргана» М. Коцюбинського* [в:] К. Дорошенко, *Наукові записки. Мовознавство: збірник АН УРСР*, Київ 1949, т. VIII, с. 108–109.

³ Л. Кореновская, *Образы леса в русской и украинской литературах второй половины XIX и XX веков. Опыт сопоставительного описания*, Kraków 2013, с. 181.

⁴ М. Коцюбинський, *Фата моргана (З сільських настроїв)*, Київ 1955, с. 75.

Шарль Бодлер *Мала поезія у прозі*, 1869). Саме поезію вражень, світ найтонших миттєвих спостережень, по-дитячому тендітних відчуттів можна назвати характерними рисами новели. Насамперед експлікація власного враження автора, відмовлення від об'єктивної картини реальності, фіксація кожної миті повинні були стати доказом відсутності сюжету, історії, заміною думки сприйняттям, а розуму – інстинктом.

ІМПРЕСІОНІЗМ У ПОЕЗІЇ

Якщо говорити про імпресіонізм у ліриці, то кожне враження важливе для поета саме по собі, а їх зміна чи нанизування визначені скоріш за все власним баченням, яке може сприйматись як логічно незрозумілий асоціативний зв'язок. Асоціація народжує зміну поетичних образів у поезії, які часто несподівано виникають один за іншим. Враження від предмета, точніше від його якості, суб'єктивно сприйнятої поетом, переважно простежується у різноманітті епітетів, порівнянь, розгорнутих визначень, метафоричності стилю, при чому сам предмет розпливається, замазується. Відпрацьований імпресіоністами прийом не розмірковувати, а схоплювати мить дає фрагментарну, незавершену картину, свого роду етюд чи ліричну замальовку. Саме тому стилістика відзначається недомовленістю та уривчастістю оповіді. Іншими словами, інтимне, особисте пропускає через себе зовнішнє, позаособистісне і таким чином зовнішнє перетворюється на враження⁵⁵. Недомальованість чи недомовленість митця дає змогу читачеві домислити цілісну картину, складаючи, як пазл, деталі. Леся Українка, говорячи про оповідання Василя Стефаника, вважала, що при всій їх реальності – це не фотографії, а саме малюнки, ніби ескізи до майбутньої картини. Саме імпресіоністські твори позбавлені штампів, а імпресіоністські образи завжди сприймаються не автоматично – вони очуднюються в уяві читача. Своєрідною ланкою, що поєднує імпресіонізм у живописі й літературі, можна назвати вірш *Імпресіонізм* (1932) Осипа Мандельштама. У творі присутні образи з картин Клода Моне (*Бузок на сонці*, 1873) та Каміля Піссарро (*Бульвар Монмартр, Площа французького театру в Парижі*, 1898):

Художник нам зобразив
Глибоку зомлелість сірені
І фарб озвучені сходинок
На холст, як струпії він наклав.

⁵⁵ „Як я це бачу” (1896 р.) Петера Альтенберга являє собою певне спільне кредо всіх представників напрямку: П. Альтенберг, *Як я то бачу...: вибір із писань*, пер. Омеляна Карашкевича, Львів 1912, с. 2.

Пізнав він масла гущину
Його запечене літо
Лиловим мазком разогріте
Поширене у духоту.

А тіні, тіні все лиловій
Свисток, чи хлист, як сірник гасне -
Ти скажеш: повара на кухні
Готувлять жирних голубів.

Там бачиться сама качель
Недомальовані вуалі
І в цьому сонячнім розвалі
Вже господарює сам джмель⁶⁶.

Отож, прийоми імпресіонізму простежуються як у прозі, так і в поезії. Тим більш, що недовомленість, розмитість, затуманеність вербальної канви відкривають перед митцями неабиякі творчі можливості, намічають шлях індивідуально-інтимного підходу до явищ природи, людських відносин, суспільних проблем тощо. Як зазначив Юрій Кузнецов, імпресіонізм можна трактувати “пейзажем душі”, “миттевістю” реальності, “краплинкою поезії замість моря прози”⁷⁷, у певній мірі ліричним щоденником без сюжету чи навіть без героя. Спосіб передачі вражень від оточуючої реальності нерідко відбирається, як ілюзія світла, повітря, тіні, що у своєму химерному поєднанні дає єдиний живописний образ. “Розчинивши колір у світлі та повітрі, позбавивши предмети матеріальної форми, імпресіоністи тим самим фактично зруйнували матеріальність світу”⁸⁸. Нагадаємо, що відомим представником імпресіонізму в поезії був французький поет Поль Верлен, у творчості якого відчувається трагізм життя, почуття розчарування, втоми, безнадії⁹⁹. Іншими словами, вірші Верлена експлікують своєрідне бачення світу, яке вгадується у розмитих образах душевних станів автора. Візитною карточкою поезії французького поета вважають вірш *Поетичне мистецтво* (написаний у 1874 р., а опублікований у 1882 р.), перший рядок якого стверджує програму імпресіонізму: “Найперше – музика у слові!”.

Люби відтінок і півтон,
Не барву – барви нам ворожі:

⁶ О. Мандельштам, *Імпресіонізм*, переклад Анатолія Шалає [в:] Український портал поезії [Інтернет-посилання:] <https://www.stihi.in.ua/avtor.php?author=48476&poem=179894>, [відчитано:] 27.05.2022.

⁷ Ю. Кузнецов, *Естетика імпресіонізму (живопис і література)*, Київ, 2003, с. 45.

⁸ *Естетика: навчально-методичний посібник*, ред. Л. Левчук, Київ 1997, с. 62.

⁹ В. Мухін, *Вивчення зарубіжної літератури*, Харків 2002, с. 106.

Відтінок лиш єднати може
Сурму і флейту, мрію й сон¹⁰¹⁰.

ІМПРЕСІОНІЗМ У ВІРШАХ ЛЮБОВІ ДОЛИК

Повертаючись до лірики львівської поетеси Любові Долик, перше, що кидається у вічі, так це майстерне використання прийомів імпресіонізму. Калейдоскоп ознак цього напрямку простежується у головних мотивах, які найчастіше малюють зимові пейзажі з акцентом на улюблений поетеси образ снігу, весняні етюди, дощово-скляну погоду. Окрім того, характерними для творчості Долик є використання конкретної колористики: чорно-білий з посереднім сірим, рожевий, сливовий, жовто-золотий, які по своїй суті творять візуальний контраст. Компоненти зовнішнього світу, що попадають у поле зору поетеси, вплетені у психологічний стан настрою, відчуттів, почуттів, думок чи вражень Долик. Розглянемо на прикладі.

В мінімалізмі ранньої зими
так холодно і так вже чорноптахово.
І небо сірою такою стало плахтою.
І ми вже вигіркли,
зчорніли на дими
в мінімалізмі
ранньої зими... (*Дивний грудень*: 6)¹¹¹¹.

Метафоричність поетичних рядків сприймається у двох планах: колористика чорно-білих тонів, розбавлених сірим, та психологічна рефлексія ліричної героїні, що асоціюється із зимовою замальовкою. Обрамлення – перший і останній рядки ідентичні – творять симбіоз природи та душевного стану людини. Неологізм зорового сприйняття *чорноптахово* гармонійно об'єднує статичну чорно-білу зимову картину з сірістю вигірклої душі ліричної героїні.

Риторичним запитанням починається вірш *Листопадові настелі*, у відповідь якому звучать окличні речення, а завершує строфу розповідна тягучість візуального та акустичного сприйняття. У наведеному фрагменті емоційна тональність відіграє важливу роль: пунктуаційна експресія безпосередньо спрямована на свідомість читача та здатна малювати

¹⁰ П. Верлен, *Поетичне мистецтво*, [в:] Бібліотека української літератури [Інтернет-посилання:] <https://www.ukrlib.com.ua/world/printit.php?tid=130>, [відчитано:] 25.05.2022.

¹¹ Л. Долик, *Ліки від хаосу. Поезії*, Київ 2020 (сторінки даються у дужках за зразком: “заголовок, сторінка” або “сторінка”).

в його уяві пастельні осінні етюди, в яких вкраплено авторські ретроспекції суб'єктивного змісту.

Бачиш нарешті ніжність
листопадкових трав?
Бачиш – мороз опівнічний
голови їм увінчав!
Скільки ж було в них сили,
скільки живої краси!
Осінь – і посивіли,
всохлися їх голоси. (*Листопадіві настелі*, 8)

Продовженням наведеного прикладу можна вважати вірш *Осінь настель*¹².

Верба посивіла, поблідла, постаріла,
усохлі руки стелить до землі.
А небо вицілює зомлілу
долоню поля...
В синьому гіллі
гойдає клен
поснулі жовті зорі,
і павутинка тихої журби
летить за вітром
у небесні хори
над тілом
посивілої верби... (33)

Характерна для творчості Долик персоніфікація твориться за допомогою дієслів метаморфози стану *верба посивіла, поблідла, постаріла*, дієслова дії *стелить* та дієслова вираження повторних емоцій *небо вицілює*. *Тіло посивілої верби* сприймається трьохвимірно, тобто у трьох верткальних площинах. Статично-рухомі картини контрасту – вгорі небо із поснулими жовтими зорями, внизу усохлі руки верби стеляться по землі, а посередині делікатний рух, спричинений прозорим летом павутинки тихої журби, що надає всій картині делікатного руху, – творять ніби пересувну заставку. Сіро-сива та синьо-жовта барви стають фоном, на якому можна помітити розмиті контури об'єктів (верба, клен, гілля, зорі, павутинка) у метафоричному беззвучному обрамуванні журби.

Щодо колористики, у віршах Долик, як було сказано, окрім холодних барв, можна помітити пастельно-ніжні. Скажімо, в поезії *Два ангели* улюблений матісовський рожевий приємно для ока заповнює задній план

¹² Л. Долик, *Щастя*, Львів 2013 (сторінки даються у дужках за зразком: “заголовок, сторінка” або “сторінка”).

вербальної картини першої половини вірша і виграшно домінує над темним фоном другої частини наведеної нище поезії.

Бачиш, по цьому снігу рожевом
 ходить ангел рожевий,
 босими п'яточками залишає
 рожеві слідочки
 на білій щоці
 стрімкого старого даху,
 руцями в небо впирається,
 регочеться,
 хмари сумні колошкає,
 смикає птаху – ворону розкошлану –
 ходи-но сюди,
 будемо гратися,
 ну ж бо,
 удвох веселіше!
 Ангел рожевий
 босими ніжками
 ставив рожеві сліди...
 А за ним прилетів блакитний ангел,
 навіть колір його не блакитний,
 а дивно-синій.
 Бо сонце сховало усе своє золото
 за стіною сірою, втомленою,
 і довелося ангелові бути отаким – дивно-синім.
 І зразу стало холодно
 від смутного погляду ангела,
 якому забракло – от щойно –
 забракло сонячного тепла...
 А може – Вашого? (47)

Контраст кольорів ангелів (рожевий і дивно-синій) творить гармонійний дует. Рожевий становить основну характеристику суті першого ангела, вказуючи на його дитячо-радісне сприйняття життя (*колошкає хмари, регочеться, смикає ворону*) і повсюди залишає рожеві сліди, тобто творить мажорний настрій. Натомість колір другого ангела напряму зв'язаний із сонцем, що сховалось за сірістю і чорнотою хмари, таким чином забарвлюючи небесну істоту темною тонацією. А це, у свою чергу, кардинально змінює настрій поезії – смуток, холод, утома. Долик виходить за рамки пейзажної дескрипції і переносить статичку візуального бачення у душевний стан людини: “забрало сонячного тепла... / А може – Вашого?”. Кінцеве риторичне питання, скероване до читача, торкається інтимних струн його сумління: ми відповідальні за себе і за тих, хто поруч?

Поєднання земного зеленого з небесною синевою становить для Долик безмежне щастя. До речі, це слово, як вказує назва поетичної збірки

і часте повторення його у віршах, можна трактувати як омріяну, бажану, жадану, відчутню, задуману, сподівано-несподівану ціль життя. У Миколи Вінграновського в поезії *У синьому небі я висіяв ліс...* (1965) простежується подібна гама кольорів, розміщена у вертикальній площині (небо-земля). Перевернутий ліс як символ життя і щастя з'єднує ці два локуси (сакрум і профанум), які у своїй гармонії породжують Любов¹³¹³. Долик використала візуальне сприйняття двох просторів, щоб у їхньому тандемі умістити ейфоричне відчуттє щастя без меж:

Зелене листя
і синє небо –
тотальне щастя! (24)

Вірш *Подольночка* можна потрактувати як продовження теми щастя. Перед нами знову ж подібна колористика – *зелений і синій*, – в яку поетеса вкраплює метафоричні епітети зорового сприйняття, виражені прислівниками: *липово, вербово, вишнево*, а між ними делікатно вводить у вербальну канву твору оцінюючі епітети *вродливу* весну та *теплій* пагон. Як у Вінграновського, спостерігаємо перевернуті простори, вірніше перефарбування землі і неба: синя земля і зелена райдуга. Цікавий образ блакитного лева, який символізує небо, що *розляглося блакитним левом*. Щастя поетесі вбачається у поєднанні неба і землі: “З левом синім у землі – / зелена злагода...”. Гармонію між зовнішнім і внутрішнім, собою і оточенням можна назвати злагодою, яку відчуває лірична героїня, а усмішка на обличчі – доказ відчуття щастя.

А мені так зелено і лагідно,
липово, вербово і вишнево.
Проростає травень теплим пагоном,
небо – розляглося блакитним левом
і пильнує світ: зелену райдугу,
радість і весну його вродливу.
З левом синім у землі –
зелена злагода...
Навіть я в сміхнулася щасливо... (25)

У вірші під заголовком *На березі блакитного поля* перша строфа звучить в унісон наведеного прикладу: “У небі – блакитна земля” (38), що можна констатувати як притаманний для творчості Долик набір художніх засобів.

¹³ L. Korenowska, *Osobliwości stylu Mykoły Wingranowskiego (na przykładzie wiersza „W niebie błękitnym zasiałem las”* 2014, [в:] iReteslaw – internetowe repozytorium tekstów slawistycznych, [Інтернет посилання:] <http://www.ireteslaw.ispan.waw.pl/handle/123456789/144>, [відчитано: 1.07.2022].

Продовжуючи тему щастя, зупинимось на поезії під синестезійною назвою *Біле щастя*.

Тихий вечір у Криворівні.
Крізь морози іде йорданські
файна дівчина-чорнобрівна.
О, сміється, і як у танці –
руки вгору – неначе крила,
очі – ловлять сніжинок мить,
і вдихає – аж небо ціле!
Ще хвилиночка – і злетить!
Не впізнали? А я се нині...
Сніг до мене летів причастям –
де гуцули, у гори сині –
правда неба і біле щастя. (46)

У поезії відчуваємо і бачимо неймовірне поєднання танцю дівчини (як на картинах Дега) з летом сніжинок в обрамуванні йорданської атмосфери, карпатських гір у морозний час і тихого вечора у Криворівні¹⁴. Зафіксування миттєвої хвили за допомогою найменших рухів мікро- та макропростору – *сніжинок мить* і *небо ціле* – розширює горизонт світобачення та окрилює уяву. Вочевидь прикметник *чорнобрівна* намірено змодифіковано від традиційного *чорноброва*, таким чином творячи рифму з Криворівня.

У творчій лабораторії Долик постійну пропуску знайшли цікаві авторські складні за своєю будовою епітети, які виконують функцію ознаки пір року, природи, погоди тощо. Поезія *Осінь* – це не що інше як легко-прозора замальовка з характерними для цієї заплаканої пори року деталями. Як констант, поетеса пропускає зорово-слухові пейзажні етюди через своє світовідчуття, додаючи до дескрипції інтимний штрих (*тепло-ніжних цілувань*):

Осінь –
гарбузово-
картопляно-
бурякова,
довгоного-

¹⁴ ¹⁴ Криворівня для Любові Долик – це місце, де “говориш із небом, з Богом, з собою”. Уперше поетеса побувала на Гуцульщині в 2007 р. З того часу вона постійно їздить туди, щоб зануритись у вир розміреного життя гуцулів, познайомитись з їхніми традиціями та обрядами, та найголовніше – набратись простої мудрості, зазирнути у себе, зміцнити віру в Бога. Згідно Долик, Криворівня – це “українські Афіни чи Мекка”. Сама назва місцевості Криворівня – “криве стане рівним” – містить у собі оксюморон, а географічно нагадує підкову. Це славне село гостило Івана Франка, Михайла Коцюбинського, Ольгу Кобилянську, Гната Хоткевича та багато інших відомих особистостей. У наведеній поезії мова про Водохреща, яке Долик зустріла в Криворівні. Див. детальніше: А. Багряна, Р. Іваничук та ін., *Мить краси і небо серця*, Київ 2016, с. 292.

тонкослізно-
дощова
і полинно-
(трохи зимно!)-
світанкова
від останніх
тепло-ніжних
цілувань... (40)

Існування речей для Долик важливе лише в тому сенсі, в якому вона їх окрилює, – в настрої. Художниця слова любить зображувати дощ, сніг, ранки, тумани. Творчість поетеси надзвичайно лірична, оскільки їй притаманна емоційність, тонке зображення почуттів та роздумів людини. Долик ототожнюється із ліричною героїнею, що веде монолог, в якому світ сприймається через призму її власних, насичених емоціями спостережень, спогадів, бажань.

Я залишаю цю осінь
собі на пам'ять.
Ні, заховайте, будь ласка,
фотоапарат.
Запам'ятаю (сама!)
Череп'яний уламок
сірого неба,
кукурудзиння ряд,
річку спустошену,
поля шорстку долоню,
церкву далеку на обрії,
клен-смолоскип...
Запам'ятаю цю осінь –
прозріння бездонне,
горло, що стерпло,
і цей найсолодший
схлип. (*Пам'ятка*: 32)

Нанизування словосполучень (прикметник + іменник – *череп'яний уламок // сірого неба, // кукурудзиння ряд* та інші) сприймається, ніби кадри прожитого і побаченого, що переносяться в архів пам'яті. При чому словосполучення з'єднуються за допомогою розділового знака (кома) без сполучників, тобто синдетон. Натомість у поезії *Ностальгія* з епіграфом Василя Шкляра спостерігаємо полісиндетон – часте повторювання сполучника *і*.

“Дерева зустрічають холод голими...”
Василь Шкляр

Дерева зустрічають холод голими,
лише сосна стоїть в зеленій глиці.
І височінь спливе прозорим голосом,
і – стане піснею, яка тобі присниться.
І під сталевим небом ти прокинешся,
в листо-падово-від-горілім світі...
Тонкою прохолодою на вилицях
торкнеться спомин – губ,
вчорашніх, літніх... (37)

Вірш *Спомин сливово-синього кольору* в своїй назві містить синестезію.

На цьому
темно-синьому папері
я напишу слова,
сумні,
як двері покинутої хати...
що риплять,
ночами попід зорями не сплять.
Лиш вітер у завісах залоскоче
і темна ніч в порожні гляне очі,
які усе чекають і не сплять...
отих дверей
порожні очі...
і сумні...
а може хтось прийде...
чи ні?... (67)

Сум слів, в яких вміщено трагедію самотності, – чекання та надію – передано кольором із відтінком (темно-синій), що своїм символічним навантаженням служить обрамуванням гіркої печалі та туги. У покинутій домівці все-таки жевріє життя дякуючи акустичному напруженню очікування когось (*двері риплять, вітер у завісах залоскоче*) та візуальному сприйняттю (*темна ніч загляне в очі*). Оціночний епітет *порожні очі* повторюється двічі, тим самим підкреслюючи вагомість семантично-метафоричного значення: сльози висохли, зате проріс у них сум. Риторичне запитання *а може хтось прийде...* розділяють три крапки, начебто впроваджують паузу, дають ковток повітря, щоб закінчити боязко і з пелюсткою сумніву *чи ні?*

А все у мене зараз – листопад,
і кличе ліс, здивовано прозорий.
Крізь нього місяць, наче з-поміж ґрат,
видобуває похололі зорі.
В пансіонаті неба – тихий час,
підстаркуваті хмари ледве сунуть.

І тільки вітер, впертий ловелас,
до вальсу запросив берізку юну.
А я сумна, немов опалий ліс,
самотня, наче буків тихий голос.
Мовчу – маленька брунька на гіллі.
Живу – крізь холод. (38)

Наведений вище приклад можна відібрати як особисте визнання життєвого (листопад віку жінки) внутрішнього стану, зафіксованого у мить найбільшого спустошення, самотності, несповненості, гіркоти та темні серця – все це разом вимальовується на фоні природного фактору, яким є листястий ліс (не хвойний – у ньому ростуть буки), зовнішньою ознакою якого є безлистів'я в осінню пору. Долик вербальними мазками делікатно метафорично виводить контури баченого (листопад, опале листя, вибляклі зорі, тяжкі хмари, вітер, коливання віття берізки), що сприймається через відчуття ліричної героїні, які охопили її у момент спостереження за природою, та інтенсивної рефлексії над проминанням, екзистенцією, наближенням зими у прямому та переносному значеннях.

Запропонований фрагмент вірша сервує нам іншу картину пізньої осені. Цього разу листопад виконує роль ліричного суб'єкта, якому притаманна персоніфікація. Процес простуди, що трапляється майже кожному, поетеса починає констатувати з переохолодження, відчуття неприємного ознобу, від якого напівдугою стискаються плечі, брови близько сходяться на переносиці, а горло починає викашлювати звуки, що свідчать про грипозний стан.

Перестудився нині листопад,
скорцорбив плечі посинілий обрій,
і найжачив брови чорний сад,
ще й кашляє, натужно і недобре... (38)

Долик як лікар-діагностик називає всі симптоми “простуженого” довкілля, що зіткане з останнього осіннього місяця, обрій та саду. Кольористика темних барвів (посинілий, чорний) стає виразним показником “нездорового” стану природи. Метафоризація нанизаних деталей простору (лапідарно, використовуючи лише коми та сполучник *і*) сприймається у візіальному та слуховому аспектах, що творить живу картину осінньої миті.

Ліна Костенко писала, що “поезія – це завжди неповторність, якийсь безсмертний дотик до душі”¹⁵. Чим більшим талантом обдарований поет, тим делікатнішим і водночас чутливішим стає дотик його віршів.

¹⁵ Ліна Костенко, *Вибране*, Київ: Видавництво художньої літератури «Дніпро» 1989, с. 138.

Майстерне поєднання латетного, ледь відчутного, момохідь підміченого за допомогою невиразних штрихів, приглушених звуків і стонованих відтінків, які саме і творять все у нас і докоола нас, набирає статусу характерних рис творчості художника слова, а в даному випадку поезії Любові Долик.

БІБЛІОГРАФІЯ

- Peter Al'tenberg. 1912. *Ák á to baču...: vibir iz pisan'*, preklad Karaškeviča Omelâna. L'viv: Naklad Bobers'kogo Volodimira [Петер Альтенберг. 1912. *Як я то бачу...: вибір із писань*, переклад Карашкевича Омеляна. Львів: Наклад Боберського Володимира].
- Bagrâna Anna, Ivaničuk Roman ta in. 2016. *Mit'krasi i nebo sercâ*. Kiïv: KM-Buks [Багряна Анна, Іваничук Роман та ін. 2016. *Мить красу і небо серця*. Київ: KM-Букс].
- Gazda Grzegorz. 2000. *Słownik europejskich kierunków i grup literackich XX wieku*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Dolik Lûbov. 2013. *Šastâ*. L'viv: VK "ARS" [Долик Любов. 2013. *Щастя*. Львів: ВК "АРС"].
- Dolik Lûbov. 2020. *Liki vid haosu. Poezii*. Kiïv: Ukraïns'kij prioritet [Долик Любов. 2020. *Ліки від хаосу. Поезії*. Київ: Український пріоритет].
- Dorošenko Katerina. 1949. *Mova i stil' povisti "Fata morgana" M. Kocûbins'kogo*. V: *Naukovî zapiski. Movožnavstvo: zbirnik AN URSR*. T. VIII. Kiïv: Akademiâ nauk URSR [Дорошенко Катерина. 1949. *Мова і стиль повісті "Фата моргана" М. Коцюбинського*. В: *Наукові записки. Мовознавство: збірник АН УРСР*. Т. VIII. Київ: Академія наук УРСР].
- Korenovskaâ Leslava. 2013. *Obrazy lesa v russkoj i ukraïnskoj literaturah vtoroj poloviny XIX i XX vekov. Opyt sopostavitel'nogo opisania*. Kraków: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Pedagogicznego [Кореновская Леслава. 2013. *Образы леса в русской и украинской литературах второй половины XIX и XX веков. Опыт сопоставительного описания*. Kraków: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Pedagogicznego].
- Kostenko Lina. 1989. *Vibrane*. Kiïv: Vidavnicтво hudožn'oï literaturi "Dnipro" [Костенко Ліна. 1989. *Вибране*. Київ: Видавництво художньої літератури "Дніпро"].
- Kocûbins'kij Mihajlo. 1955. *Fata morgana (Z sil'skih nastroi)*. Kiïv: Veselka [Коцюбинський Михайло. 1955. *Фата моргана (З сільських настроїв)*. Київ: Веселка].
- Kuznietsov Jurij. 2003. *Estetyka impresjonizmu (žyvopys i literatura)*, Kiïv: Viša škola [Кузнецов Юрій. 2003. *Естетика імпресіонізму (живопис і література)*. Київ: Вища школа].
- Levčuk Larisa (red.). 1997. *Estetika: navčal'no-metodmčnij posibnik*. 1997. Kiïv: Viša škola [Левчук Лариса (ред.). 1997. *Естетика: навчально-методичний посібник*. 1997. Київ: Вища школа].

- Miropol's'ka Nataliâ (uporâd.). 2007. *Hudožnâ kul'tura svîtu. Ėvrops'kij kul'turnij region*. Kiïv: Viša škola [Миропольська Наталія (упоряд.). 2007. *Художня культура світу. Європейський культурний регіон*. Київ: Вища школа].
- Muhin Volodimir. 2002. *Vivčennâ zarubižnoi literaturi*. Harkiv: Vidavnicтво "Ranok", "Vesta" [Мухін Володимир. 2002. *Вивчення зарубіжної літератури*. Харків: Видавництво "Ранок", "Веста"].
- Verlen Pol'. *Poetične mistectvo*. V: Bîblioteka ukraïns'koi literaturi. [Īnternet-posilannâ:] <https://www.ukrlib.com.ua/world/printit.php?tid=130> [vidčitano: 25.05.2022] [Верлен Поль. *Поетичне мистецтво*. В: Бібліотека української літератури. [Інтернет-посилання:] <https://www.ukrlib.com.ua/world/printit.php?tid=130> [відчитано: 25.05.2022].
- Mandel'stam Osip. 2015. *Īmpresionizm*. PerekładAnatoliâ Šalaâ. V: Ukraïns'kij portal poezii. [Īnternet-posilannâ:] <https://www.stihi.in.ua/avtor.php?author=48476&poem=179894> [відчитано: 27.05.2022]. [Мандельштам Осип. 2015. *Імпресіонізм*. Переклад Анатолія Шалає. В: Український портал поезії. [Інтернет-посилання:] <https://www.stihi.in.ua/avtor.php?author=48476&poem=179894> [відчитано: 27.05.2022].
- Korenowska Lesława. 2014. *Osobliwosci stylu Mykoły Wingranowskiego (na przyładzie wiersza „W niebie błękitnym zasiałem las”*. B: iReteslaw – internetowe repozytorium tekstów slawistycznych. [Інтернет посилання:] <http://www.ireteslaw.ispan.waw.pl/handle/123456789/144>, [відчитано: 1.07.2022].

IMPRESJONIZM W POEZJI LUBOWI DOŁYK

Streszczenie. Celem niniejszego artykułu jest analiza wierszy współczesnej lwowskiej poetki Lubowi Dołyk pod kątem tzw. „korespondencji sztuk”, czyli połączenia słowa poetyckiego i malarstwa (w tym konkretnym przypadku wiodącym nurtem jest w obydwu przypadkach impresjonizm). Autorka naświetla genezę impresjonizmu, wymienia jego najważniejsze cechy, a następnie na podanych przykładach literackich pokazuje, w jaki sposób następowało przeniknięcie tego kierunku malarstwa do wierszy takich poetów, jak Charles Baudelaire, Osip Mandelstam oraz do prozy takich pisarzy ukraińskich, jak chociażby Iwan Franko, Mychajło Kociubynski czy Olha Kobylanska).

Przedmiotem badań były dwa zbiorki poetyckie L. Dołyk: *Leki na chaos* oraz *Szczęście*. Przeprowadzone analizy pokazują, iż większość z zamieszczonych tam utworów to najszybciej pejzaże liryczne przedstawione w sposób podobny do przedstawień na obrazach artystów-impresjonistów: zima z akcentem na ulubiony przez poetkę motyw śniegu, etiudy wiosenne, deszczowa pogoda. W swoich w deskrypcjach przyrody Dołyk wykorzystuje określoną gamę kolorów – czarno-biały z szarym pośrodku, różowy, śliwkowy, żółto-złoty, – które tworzą wizualny kontrast. Komponenty świata zewnętrznego, które trafiają w przestrzeń widzenia poetki, często są wplecione w jej stan psychiczny: nastroju, uczuć, myśli, marzeń, wrażeń.

Słowa kluczowe: impresjonalizm, werbalna warstwa utworu, kontrast kolorystyczny, pejzaż liryczny, motyw.

Резюме. У статті подано аналіз віршів сучасної львівської поетеси Любові Долик в інтегральному аспекті: поетичне слово та живопис, а точніше – імпресіонізм. Автор наслідуює генезис імпресіонізму, називає його найважливіші риси та ілюструє проникнення цього напрямку живопису в художню літературу: вірші таких поетів, як Шарль Бодлер, Осип Мандельштам, проза українських письменників (Іван Франко, Михайло Коцюбинський, Ольга Кобилянська). Вірші двох поетичних збірок *Ліки від хаосу* та *Щастя* Долик – це здебільшого ліричні пейзажі, зображені, як на картинах художників-імпресіоністів: зима з акцентом на улюблений мотив поетеси – сніг, весняні етюди, дощова погода. Долик в опису природи використовує конкретні кольори – чорний і білий із сірим посередині, рожевий, сливовий, жовтий і золотий, – які створюють візуальний контраст. Компоненти зовнішнього світу, що потрапляють у зорове поле поетеси, часто переплітаються із психологічним станом настрою, почуттями, думками, мріями, враженнями Долик.

Ключові слова: імпресіонізм, вербальна тканина твору, контраст кольорів, ліричний пейзаж, мотив.